

ПРЕФІКС (предлог, придаток, приставка)

Розрізняють а) **ФОРМОТВОРЧІ** та б) **СЛОВОТВОРЧІ** префікси.

а) **будувати** - збудувати, **писати** - написати;
б) **будувати** - прибудувати, перебудувати;
писати - переписати, списати, надписати,
виписати, записати, описати.

ЛЕКСИЧНО П. БІЛЬШ САМОСТІЙНІ, НІЖ СУФІКСИ: адже в ролі П. часто вживаються **ПРИЙМЕННИКИ**, що є самостійними лексичними одиницями (**без, до, з/с, за, при, про, через**)

НА ВІДМІНУ ВІД СУФІКСІВ, які приєднуються або до кореня, або до основи, П., виступаючи у препозиції, **ПРИЄДНУЮТЬСЯ ДО ЦІЛОГО СЛОВА:**

летіти - влетіти, вилетіти, відлетіти, долетіти, залетіти, налетіти, перелетіти.

ЗДЕБІЛЬШОГО П. пов'язуються з дієсловами, **АЛЕ**

м. б. і в інших ЧМ /**пра- бабуся, без-пека, пра-давній, без-доганний/**,
КРІМ числівників та займенників.

Деякі дієслова м. вільно сполучатися майже з усіма **П.:**

Бігати - .....,

Лігати - .....,

Говорити - .....,

Ходити - .....,

Поодинокі дієслова дуже обмежено приймають **П. (біліти, чорніти) ????? .....**

П. НЕ МОЖЕ ЗМІНИТИ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИЙ РОЗРЯД СЛІВ:

за допомогою П. **не можна** утворити слово іншої частини мови, отже,

ПРЕФІКСАЦІЯ - СЛОВОТВОРЕННЯ В МЕЖАХ ТІЄЇ САМОЇ ЧМ:

читати-прочитати, шкільний-пришкільний, лісок-перелісок, дід-прадід.

Лише прислівники м. утворюватися за допомогою префіксів від інших ЧМ:

ранок - зранку, **вечір-ввечері**, **зима** - ....., **літо** - .....,
весна - .....

Префікси вносять ПЕВНІ ЗМІНИ ЧИ ВІДТІНКИ У ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ слова:

без- «відсутність чогось, вираженого коренем (**безсилий, безрукий, безсилля**);

анти- «протиставлення змісту кореня (**антивоєнний, антинародний**),

за- «початок і завершеність дії» /**заспівати, закрити**/

Ті ж самі П. м. приєднуються до різних ЧМ: **доплата, достроковий, дописати.**

П. НЕ м. визначити приналежність слова до певної ЧМ.

ЗА СТРУКТУРОЮ: П. можуть бути:

ВІДКРИТІ (**про-, по-, на-**) та ЗАКРИТІ (**над-, від-, під-**),

хоча подекуди м. мати варіанти (**під-/піді-, над-/наді-: підняти - підійшовши,**

надрізати-надірвати).

Укр. П. м. мати 1-5 звуків, іншомовні 1-6:

через/сидельник, проти/пожежний, екстра/ординарний.

У слові м. б. одночасно 2, а іноді і 3 Префікси:

без-роз-мірний, по-під-з-бирувати, по-на-за-креслювати.

ЗА ПОХОДЖЕННЯМ: основна маса - українські, іншомовних мало:

а-, анти-, архі-, інтер-, віце-, де-, екс-,інфра-, ре-, ультра-.

Префіксальна система УМ (на відміну від суф-ної) **СТІЙКА**, вона склалася в основному в період спільнослов'янської мовної єдності від непохідних прийменників.

Але П. м. формуватися і від похідних/прислівникових/ прийменників: **навколо-навколомний.**

Система П УМ не замкнута, вона незначною мірою поповнюється за рахунок запозичень.

У кількісному відношенні П. набагато менше, ніж суфіксів.

Літ-ра: Лобода-Скуратівський, табл. 35-36, с. 42-43, 185-186,
Словник-довідник, с. 178, 183 /статті **КОРІНЬ, ПРЕФІКС**/.